

FILMSKI FESTIVAL V ROTTERDAMU

SIMON POPEK

Ženske vladajo

50. Mednarodni filmski festival v Rotterdamu,
1.–7. februar 2021

Festivalsko leto 2021 bo kot kaže v celoti (ali vsaj delno) virtualno. Sundance, Rotterdam in Berlinale, trije največji v zimskem obdobju, so položili orožje in se v celoti preselili na splet. Poleti nameravata evropska giganta za lokalno občinstvo izpeljati še *open-air* izdajo, ampak takrat bo pozornost strokovne javnosti že usmerjena v festivale, ki še upajo na normalno izpeljavo. Cannes je med njimi gotovo največji optimist, lanskoletno izdajo je raje odpovedal, kot da bi se kompromitiral z malimi ekrani, toda če ne bo želel preklicati še drugega zaporednega festivala, bo moral bržkone pristati na neko obliko heretične predstavitve programa. Odpoved dve leti zapored bi namreč utegnila zamajati njegov vpliv v svetovni festivalski konstelaciji.

Virtualni Rotterdam z Vanjo Kaluderčić v premierni vlogi programske direktorice je v svetovni javnosti požel simpatije in odkrite superlative. Sam sem bil po ogledu treh četrtin programa (predvajali so 42 celovečercsev, petino običajnega obsega) malce bolj zadržan, toda vsaj del skepse je šel verjetno na račun elektronskih podob na malem

ekranu, ki preprosto ni zmozel prevesti ekspresivnih podob, s katerimi filmi na rotterdamskem festivalu kompenzirajo (zavestno) pomanjkanje naracije in poudarjajo svojo drznejšo, tudi eksperimentalno naravo.

Pojdimo po vrsti. Najdlje se bom gotovo spominjal argentinskega filma režiserke Ane Katz **Pes, ki ni utihnil** (*El perro que no calla*, 2021), male, intimne, nevsiljivo čustvene in ravno prav odbite kuriozitet, kjer režiserka skozi serijo vinjet iz življenja ilustratorja Sebastiana ustvari nenavadno podobo empatičnega posameznika v iskanju sreče. Vse se prične s preglasnim Sebastianovim kužkom, nad katerim se pridejo pritožiti sosede. Mi ga nikoli ne slišimo lajati, toda pritožba je dovolj, da ga Sebastian začne voziti s seboj v službo. Služba mu reče, ali pes ali delovna knjižica, in Sebastian izbere slednje. Sledi serija priložnostnih del – med drugim na kolektivni farmi – ter srečanje z žensko, ki mu bo rodila otroka ... in se z njim kmalu razšla. Vmes človeštvo doleti še kataklizma s padlim kometom (metaforo covid-19), ki bo ljudi za leto dni priklenila na kisikove čelade. Razen (v primeru, da si je ne moreš privoščiti), če se plaziš po tleh! Ti vdori znanstvenofantastične iracionalnosti in blagega humorja naredijo iz *Psa* nekaj posebnega; to je hvalnica življenju brez običajne himnične patetike, izmuzljiva ezoterika brez jasnih odgovorov, a z velikim srcem.

Išče se Venera (*Looking for Venera*, 2021) je lep, umirjeno zrežiran in sijajno posnet (predvsem osvetljen) prvenec kosovske režiserke Norike Sefa. Odvija se na patriarhalnem podežlju, kjer odraščata najstnici Venera in Dorina. Njuna domova sta vrecel družinskih preprirov, obe mami sta popolnoma podrejeni moški roki, starejši bratje ju nadzirajo v policijskem slogu. Medtem ko Dorina že ima fanta, si ga želi omisliti tudi vse bolj uporniška Venera, če ne zaradi drugega

Začetek (2021)

Išče se Venera (2021)

Bebia, moji edini ljubezni (2021)

Pes, ki ni utihnil (2021)

zato, da bi nasprotovala pričakovanjem očeta in brata. Karkoli si mislimo o sodobnem Kosovu, na podeželju je očitno res kot pred stotimi leti, vsaj v odnosu do deklet in njihovega (samo) odločanja. O tej problematiki smo že videli film ali dva, toda še nihče je ni obdelal tako neafektirano in nehisterično.

Na skoraj isti valovni dolžini se giblje gruzijski film **Bebia, moji edini ljubezni** (Bebia, à mon seul désir, 2021), prvenec Juje Dobrachkous z malce skrivnostnim, nevarno pretencioznim naslovom (s Francijo film denimo nima ničesar skupnega). Morda je sodobni gruzijski film obseden s popisovanjem nepremostljivih razlik med tradicionalnim in sodobnim dojemanjem sveta, toda njihove zgodbe dajejo zanimive rezultate. Če bi režiserka svoj prvenec še malo oklestila in strnila v vtisih, bi vsem skupaj naredila uslugo. Mlada Ariadna, ki živi in dela v Angliji, se vrne domov v malo gruzijsko vasico. Umrla je babica, čaka jo pogreb ... in starodavni ritual, po katerem mora najmlajši član družine (Ariadna, kdo drug!) z vrstico povezati mesto pokojnikove smrti in mesto pokopa. Kar v Ariadninem primeru pomeni 25 kilometrov hoje od bolnišnice do groba. Ritual, ki izhaja iz Ariadnine zgodbe v grški mitologiji, je nosilni motiv filma, v katerem režiserka obdela tradicionalna razmerja vzhodnoevropske kinematografije, kaotične družinske odnose, generacijske prepade – in samorefleksijo, ki Ariadno doleti v času največje upornosti.

Še en gruzijski prvenec je premiero doživel na festivalu v San Sebastianu, a ga je bilo vredno počakati do Rotterdama. **Začetek** (Beginning, 2021) Dee Kulumbegašvili je samozavestno zrežirana drama o verski nestrpnosti in fanatizmu; nastala je pod produkcijskim pokroviteljstvom Carlosa Reygadasa, kar je v avtoričinih formalnih odločitvah malce pretirano očitno, predvsem dolgi, statični in lirično obarvani

kadri, ki se izmenjujejo z nenadnimi izbruhi nasilja. Prvi se zgodi takoj na začetku, ko verski obred Jehovovih prič prekine brutalen napad z molotovko, po katerem objekt zgori do tal. Lokalni verski vodja David pri policiji vložijo pritožbo (zavedajo se, da je verjetno vložena zaman), njegova žena Jana, učiteljica verske vzgoje, pa s sinom nekaj dni ostane sama ... da bi se v Davidovi odsotnosti zgodil drugi brutalni napad. Osrednji motiv filma je človekov odnos do Boga in ravnanje v ekstremnih situacijah; če se film odpre z Davidovo pridigo in zgodbo o Abrahamu, ki je nameraval žrtvovati Izaka, se sklene z Janinim *de facto* radikalnim dejanjem, ki ga tule ne nameravam razkrivati. Režiserkin avtorski podpis je strog, asketski, a pod malce pretiranim vplivom mentorja. Ko se mu bo odrekla in našla lastno poetiko, jo verjetno čaka lepa kariera.

Lep primer abstraktnega meditativnega dokumentarca so **Pejsaži odpora** (Pejzaži otpora, 2021), drugi film srbske režiserke Marte Popivoda, ki se osredotoči na devetdeset in nekaj let staro Sonjo, ki doživeto pripoveduje o svojih izkušnjah pred in med drugo svetovno vojno, o poroki s komunistom, vstopu v partizane junija 1941, takojšnji smrti moža ter protifašističnih aktivnostih, ki so jo leta 1944 pripeljale v zapor in nazadnje v Auschwitz. Popivoda se nasloni na skorajda abstraktne podobe zapuščenih industrijskih objektov in narave, film skuša z zavračanjem arhivskega gradiva vzpostaviti meditativen odnos med skrajno grozljivim zgodovinskim pričevanjem in umirjenostjo ter »večnostjo« narave, ki nas obkroža. Gre za soroden princip, ki ga je v dokumentarcu **Globina dva** (Dubina dva, 2016) uporabil Ognjen Glavonić, kar pomeni, da gre za vrhunsko introspektivno miniaturo.

V poročilu sem omenil pet najboljših filmov festivala in vseh pet so režirale ženske. Covid-19 sezona bo kot kaže vsaj v nečem posebna – in presežna.